

دیپلماسی شهری زمینه ساز اعتماد متقابل ملل

یادداشت بهرام قاسمی، سفیر ایران در فرانسه

واژه دیپلماسی هر چند جدید باشد و یا هر چند به دوران‌های پسین برگردد، در این که نهایتاً در ذات معنایی خود متناسب با شرایط هر دوران کم و بیش از یک هدف و منظور برخوردار بوده است تردیدی در آن نیست اما هر چه بوده و هست در این دوران از مفاهیم نوین و متناسب با تمامی شاخص‌ها و سازوکارهای حاکم بر جهان امروز و عصر حاضر و این نسل و حتی نسل‌های پیشین معنی و مفهوم می‌گیرد نهایتاً اما نه صرفاً به لحاظ واژگانی بلکه به لحاظ ماهیت و نحوه و فرآیند اجرا و عمل به آن در هر شکل و صورت و سیرت آن موضوعی دیرپا و بس کهن تلقی می‌شود. حتی عمل به دیپلماسی و استفاده از تمامی مکانیزم‌ها، اجزاء و ابزارهای آن به صورت گوناگون در زندگی آدمی و آدمیان از زمانه‌ای که جامعه و اجتماع مفهوم یافت و روابط اجتماعی تکامل و شکل گرفت، آغاز شده است دیپلماسی همیشه بوده است از بدو خلقت، از زمانی که دو انسان یا بیشتر بر این کره خاکی زیست کرده اند اما چگونگی، میزان و معنی و سازوکارهای آن در اشکال خاص و دقیقاً در وابستگی و شرایط زمانی و مکانی خاص دوران خود به کار گرفته شده است.

دیپلماسی هم‌پدیده‌ی نوین و هم‌موضوعی درازای تاریخ روابط انسانی و آدمی است. امروز دیپلماسی از معنای متفاوت و شناخته شده قرون گذشته نیز با فاصله ای بسیار در حوزه مسائل اجتماعی - سیاسی و روابط حاکم میان دولت‌ها و کشورهای مختلف قرار گرفته است. دیپلماسی اگر چه در انواع خود می‌تواند با عناوین یاپسوند و پیشوندهای متعددی ظهور و بروز و تعریف و بیان شود اما بی‌شک احتمالاً در یک سمت و سوی یک مسیر مشخص به منظور تحقق یک هدف و یا اهدافی از پیش تعیین شده به کار گرفته می‌شود.

جهان روزی تنها با یک واژگان مشخص و شناخته شده به نام دیپلماسی سروکار داشت و تمام سیاست

خارجی و روابط ملت‌ها و دولت‌ها و حوزه بین‌الملل را به این کلمه و ابزار معنی و تفسیر و فهم و درک می‌کرد. امروز در پس گذر زمان و تحولات شگرف و فوق‌العاده و حتی غیر قابل باور و تصور پیشینیان ما با سرعت رشد و توسعه و آسانی و آسان خواری ارتباطات نه تنها بسیاری از مفاهیم و واژه‌ها و کلمات قلب شده اند و تغییر معنی و مفهوم داده اند بلکه معنای متفاوت و مرسوم و از پیش آموخته شده آنها با دگرگونی‌های بسیار مواجه است.

شاید و حتماً در روزگاری نه چندان دور و دیر کمتر باور می‌شد یا در آذهنان جای می‌گرفت که ما از واژگانی چون دیپلماسی پزشکی - دیپلماسی بهداشتی - ورزشی - سایبری، دیپلماسی هنر یا حتی ادبیات و شعر، دین و فرهنگ و ورزش نام ببریم یا در عمل به اجرای آن اهتمام و رزیم، امروز با رونق فضای مجازی و کثرت و تنوع و سرعت انواع ارتباطات تا حد زیادی باید از دیپلماسی بدون پسوند خودداری نماییم و «دیپلماسی» خود شاید دیگر به تنهایی پاسخگوی یک مفهوم و بیان ذهن و هدف آدمی و جوامع نباشد. به همان میزان که در بسیاری از رشته‌های علوم انسانی و یا علوم محض و حتی حوزه پزشکی و یا حوزه مهندسی و علوم تخصص‌های ریز و ریز تر شده است در حوزه دیپلماسی نیز ما شاهد تخصصی‌تر شدن هر چه بیشتر در شاخه‌ها و رشته‌های گوناگون این واژه مهم در حوزه سیاست، صلح و امنیت، ثبات، همکاری و فعل و انفعالات جهانی شده ایم. دیپلماسی عمومی شاید بتواند تعریفی و بیانی از مجموعه تمامی رشته‌های تخصصی دیپلماسی را بیان دارد اگر چه با سرعت تحولات و افزایش دانش بشری رفته رفته این واژه نیز دیگر به تنهایی پاسخگوی پرسش‌ها و مراد و مقصود آدمیان، کنشگران و اندیشمندان صاحب نظر و متخصص نخواهد بود.

دیپلماسی عمومی اگر چه خود موضوع و رشته‌ای

جدید و نوین است اما در ایران بی‌شک هنوز به دلایل مختلف فکری، سیاسی و اقتصادی و شناخت آثار و حکمت‌های پر شمار آن، رشته‌ای جوان و حتی مورد غفلت و بی‌توجهی و گه گاه صرفاً به عنوان یک پرستیژ و یک ژست برای بیان رشد و توسعه و فهم بیشتر و یا توسعه یافتگی و آشنایی با مدرنیزاسیون و جهان برتر و مفاهیم جدید به کار گرفته می‌شود. در ایران هنوز دیپلماسی عمومی اگر چه در عصر حاضر سالها از عمر و بقا و کارکرد و آثار آن می‌گذرد موضوعی لوکس و ناشناخته و حتی بی‌خاصیت و بی‌حاصل و احتمالاً بلاوجه و استفاده است مگر در مواردی و به دلایلی آن هم نادر!

در سیستم اداری ایران هنوز ما همان ساختار کهنه دهه‌های دور را همواره تکرار و تکرار می‌کنیم و در سازمان‌های اداری و ارگان‌های مانهوز بر اساس عادت مألوف گذشتگان و نسل‌های پیشین خود از کلمه روابط عمومی و ادارات روابط عمومی سخن می‌گویند. ادارات و نهادهایی که نه به دیروز و پسین روزها تعلق دارند و نه به امروز و پسین فرداها و صرفاً و احتمالاً می‌توانند تنها محلی و ملجائی برای ایجاد مصاحبه و تبلیغ برای مدیران سازمانی خود و حراست و حفاظت از آنان در برابر هر انتقاد و نقدی باشند، یا گاهی محلی برای بررسی رسانه‌های کشور و یافتن مقالات و اخبار مرتبط با سازمان خود باشند یا تکذیبی و تأییدی و تصویری را بیاد آورند این چنین است که هیچ اثری و آثاری ماندگار و اثر بخش در سطح جامعه و حوزه‌های پیرامونی و جهانی از این نوع ساختار که در میانه راه به فراموشی برده شده اند، نیست و نخواهد بود. بسیاری از کشورهای جهان و حتی کشورهای پیرامونی ایران زمین برای دست یافتن به آثار و نتایج کارکرد دیپلماسی عمومی در عرصه جهانی و مشروعیت بخشیدن به وجود رفتارهای بسیار نامشروع خود از چنین مکانیزم و ابزارهایی سود برده و می‌برند اما هنوز شاید مابه‌ازمان زیادی نیاز داشته باشیم تا باید انیم باید برای تنویر افکار عمومی در جهان آشفته و آغشته به هر خبر نادرست و ناپسند و مهم‌تر از آن بیان واقعیت و به تصویر کشیدن چهره کشور و مردم تاریخ ساز، باتمدن دیرپا در این حوزه و شاخه‌های زیرین آن باید راهی دراز را برای رسیدن به مقصود و مقصود طی نماییم.

هزینه کردن در حوزه دیپلماسی عمومی هزینه نیست، سرمایه گذاری است، جلب سرمایه است، امنیت است و افزایش مشروعیت و جدال واقعی امروز در عرصه جهانی همان جدال در عرصه جنگ روانی و دیپلماسی عمومی است. امروز بی‌شک در حوزه دیپلماسی ادبیات و هنر، دیپلماسی سینما، دیپلماسی ورزش، دیپلماسی شهری، دیپلماسی پارلمانی... کارها می‌توان کرد که در حوزه دیپلماسی محض یا با مفهوم قدیمی آن انجام شدنی نیست.

سالیانی اندک است که ما نیز به رسم جهانیان از دیپلماسی عمومی سخن می‌رانیم اما بی‌شک ذهنیت و اندیشه و شناخت و وایده و امکان و ابزار و تخصص و هنری و... لذا جز به کارگیری کلمات و واژه‌ها یا نهایتاً در بهترین ترین شرایط و حالت ممکن جز تغییر نام برخی ادارات و سازمانهای قبیل با دیگر نام‌ها به نام‌هایی در حوزه دیپلماسی عمومی اقدامی شایسته نکردیم اقدامی که در جهان و یا حتی در حد کوچکتر و محدودتر از عرصه جهانی تأثیر گذار باشد رانیز به سامان نرسانده ایم. البته همواره تاکنون تنها داشته‌های ذاتی

ویژه نامه روز
جهانی شهرها
آبان ۱۳۹۸

ایران